

aduersus id ita, cum periculo detrimenti alterius, efficiendum, ceterum in re furti intentione, competet actio in factum ad damna, subleuata, non tamen competere actio furti, ut iuris citatis habetur. Quando vero aliquis faceret aliquid, unde furtum, aut damnus alius, sequeretur, ceterum in re sua culpa, probabiliterque ignorans id damnus sequendum, tunc ad nihil tenetur, quicquid inde sequatur. Ut si facer ferrarius conficiat clauem ei, de quo suspicio non erat, velle eam ad furandum, vel si quis mutuo det alteri scalam, aut ferram ete, de quo non erat praesumendum, velle illa ad furandum, vel ad alius damnus inferendum, ad nihil tenetur, quicquid inde vltimus sequatur.

45 Sicut qui cooperatur cum simplici fure ad furtum, tenetur actione furti subiacetque penis furtibus statutis: ita, qui cooperatur cum rapitore ad rapiendum, tenetur pena raptoris; & qui cum sacrilego ad sacrilegium furtum, tenetur pena eius furti; & qui cum fure ad peccatum, subiacet penis pro eo crimine statutis, ut quoad haec omnia crimina, habetur, l. 18. tit. 14. par. 7. & quoad crimen pecculatus habetur §. item lex Julia pecculatus, in fine de publ. iud. & l. vni. ca. C. de crim. pecculatus.

46 Quando autem mitius puniatur cooperans ad furtum, aut aliud crimen, quam executor furti, aut alterius criminis, intelligitur tacite ex dictis Disp. tit. 14. par. 7. circa mandatum ad crimen aliquid praesumendum.

47 Infit §. inter dum, ver. Certè, de obligationibus quae ex delicto, habetur; Eum, qui opem non tulit ad furtum, esse consuluere furtum, ad illudque iure adhortatus fuerit, non teneri de furto. Quod glossa ibi exponit, quando fur similiter idem furtum erat facturus: quoniam tunc consulens verè non concausat furtum. Atque id ita sancitum est, l. 4. tit. 14. par. 7. eoque modo conciliatur paragraphus citatus cum l. in furti §. ope, v. l. consilium, & cum legis quibus vix §. neque ff. de furtis, contenti neque videtur lex saepe §. item, in fine. ff. de verb. signific. Ait verò Greg. Lopez, l. 4. citata verb. o. con. consilio, cum Dno, & Bald. quando datum est consilium ad furtum, furtumque est subsecutum, praesumendum esse, furem alioquin id non fore facturum, ac proinde de consulente teneri tunc ad penam furti, atque etiam ad damna, quando fur canon refecit. Ad id praeterea, consulentem, de quo constat, furem similitur fuisse facturum idem furtum, esse datum ei non fuisse id consilium, esse nihilominus a iudice puniendum ex suo officio pena, non quidem furti, sed alia arbitraria: quia rem fecit mali exempli, sequutumque fuit, quod consulit. Eo verò erit grauius tunc puniendus, quo plus fuerit coniectura, confirmasse furem in suo malo proposito. Legas verò varias opiniones, quas idem Greg. Lopez ibi, & l. 18. seq. circa consulentem furtum, refert.

48 Quod ad furti retractorum attinet, quando furem recepit cum rebus furtiuis, sciens furto fuisse ablatas, aut res solas furto ablatas recepit, sciens furtiuas esse, tunc verè est concausa furti illius; eo quod interim, dum non restituitur, perleuerat furtum, ac damnum id proximi, quod ipse, cum fure, continuat ac causat retinendo apud se eas res. Atque in hoc euentu intelligitur, quod ipse, cum fure, continuat ac causat retinendo apud se eas res. C. de furtis, cuius verba sunt: Eos, qui ad seruo furtum ablatas, scientes susceperint, non tantum de susceptis conuenere, sed etiam penam furti actione potes: & leg. l. quis seruum. C. ad legem Fabiam de plagiar. cuius verba sunt: Si quis seruum fugitiuum, sciens, cum rebus furtiuis susceperit, cum bono nomine furti actione tenetur, hoc tibi rector pronunciam cum solita pena restitui facias, ac l. penultima, C. ad leg. Jul. de vi public. qua sic habet; crimen non dissimile est rapere, & ei qui

A rapit, rapit am rem, scientem delictum, seruare; & §. item lex Jul. pecculatus, in fine de publ. iud. ac lex vni. ca. C. de crimine pecculatus sic habent; vel qui subtrahat ab his (iudicibus) susceperint, eandem penam pecculatus: & l. 3. §. non tantum, ff. de incen. in qua sic scriptum legitur; non tantum autem qui rapit, verum is quoque, qui recepit ex causis supra dictis, tenetur: quia receptatores non minus delinquent, quam aggressores, ac denique l. 18. tit. 14. par. 7. quae receptatoribus furtum, cuiuscunque generis furti ex commemoratis, eandem penam statuit, quae de creta est furtibus ipsis, qui eodem genere furti furantur, atque ita affirmat communis doctorum sententia, quam Ant. Gom. 3. tom. var. resol. cap. 5. n. 1. & refert ac sequitur; quicquid in contrarium dixerit Hippolitus ab Ant. Gom. ibidem relatus, quali receptatores scienter furtum, & reumque furto ablatum, tunc solum puniti sunt nisi furibus statutis, quando furtum est domesticum: ductus, quod duobus iuris primis loco citatis sermo sit de receptatoribus furtum domesticum, cum rebus domestis furto ablati: cum tamen posteriora iura vniuersim, atque etiam de alijs speciebus furti ad furtum simplici distinctio loquantur; & cum sit eadem ratio de recipientibus scienter fures non domesticos, cum rebus furtiuis, & de recipientibus fures domesticos, nec minus, sed plus, illi peccent, quam hi. Adde l. 3. §. non tantum, ff. de incen. aperte docere, vniuersim receptatores quorumcunque furtum eadem penam, qua fures ipsi, esse puniendos. Excepit, nisi aliud peculiariter reperitur in iure sancitum, vt de receptatoribus abigeorum disput. 68. 4. est dictum aliud in iure esse sapientum. Quando aliquis recepit scienter furtum, non verò rem furtiuam, distinguendum. Quoniam si illum receperit, damnum ac continuat furtum, ita quod receptio & occultatio quasi adiutorium sit, vt ille commodius furetur, aut rapiat, vel vt perleueret in delictis, dicentur eiusmodi teneri penis furtum: atque hoc modo intelligerem, l. 18. tit. 14. par. 7. quae statuit, vt puniatur penis furtibus statutis. Si verò ita illum receperit, vt receptio in ex domo nullas vires, nullumque adiutorium, illi praebere ad delictum, quia similiter hospitari posset apud quoscunque alios, qui iure illius ignorarent, tunc longe minus puniri deberet, quam ipse furti, & in eo iudicio, nulla pena deberet puniri, si iam cessauerat a furtis. Quod si simul illum occultaret postquam a furtis cessauit, teneretur, non pena furtis, sed occultatoris delicti ac delinquentis, nisi pena eius delicti imposita ac promulgata esset a iudice ei, qui occultaret ac non manifestaret talem delinquentem. Si item illum denegaret ministris iustitiae, cum quarentibus in ea domo, & multo magis, si illis resisteret, incidere in penas, l. 2. & 2. C. de his qui latrones occultant. Atque iuxta haec acciperem, quae de hac re tradunt Anton. Gom. numero 16. citato, & Greg. Lopez, l. 18. citata gloriante penultima glossa antecedente. Et quando occultans esset cõsanguineus occultato, mitius esset puniendus in eiusmodi delictis, quae non sunt in perniciem publicam, vt praedicti autores tradunt.

B Memento autem in hoc Regno, vt supra ex leg. 16. titulo 11. lib. quinto, nouae collectionis, relatum est, ementes, aut quomodo accipientes in mancipijs, res quascunque, tanquam fures reputari, ac penis iurium puniri. Superest respondeamus ad argumentum paulo post initium longissima huius disputationis pro opinione Alexandri Alentis propositum. Atque concessa maiori, nempe penam proportionari debere culpae, vt sit iusta, hoc est non debere illam ex edere, itemque concessa maiori, res videlicet casternas in his

Ad argumentum Alentis.

mas esse inter omnia bona nostra, vitamque esse omnium bonorum temporalium praestantissimam, siue damentum, quae ceterorum, ac mortem, praesertim violentam, esse terribilium omnium terribilissimum, maximeque horrendum, neganda est conscientia, qua infertur, improporionatam penam, longequè excedentem, esse mortem corporalem pro furto, in quo damnus infertur proximo in bonis illius temporalibus, ac proinde iniustam esse legem, quae eam statuit. Ratio autem, cur haec conscientia nulla sit, haec est: Quoniam ad iudicandum, an poena pro delicto sit iusta, minimeque culpa excedens, non est attendendum ad materiam culpa, quali materia poena; seu bonum, quo poena priuatur, non debet excedere materiam culpa; seu bonum, quo delinques priuatur proximo suo culpa, seu delicto, quod ea poena puniatur: esse enim iniusta esset pro furto poena dupli, quadrupli, aut alia maior, neque poena imponi posset, nisi pro delicto, in quo proximus laederetur: sicut pecuniaria, aut corporalis, quod cõstat esse saluum, ac manifestum absurdum. Ad iudicandum ergo, an poena pro delicto sit iusta, hoc est, minime culpam excedens, attendi debet ad ipsam culpam, ad legisque transgressionem ac inobediendum, & ad vim maiorem, vel minorem, qua a legitimo legislatore aliquid prohibetur, aut praecipitur, atque ad commune bonum, cuius intuitu id prohibetur, aut praecipitur, ad maioremque, vel minorem, transgressionem ex parte obiecti, & ad reliquas circumstantias concurrentes: cum autem in furto, pro quo poena mortis imponitur, culpa interueniat lethalis, stando in solo iure naturali, secluseque vi iuris humani acris ad illud inhiibentis ad pacem ac securitatem ciuicum conferendam, atque ad vitandas caedes, & alia mala, sane in eo est sufficiens culpa, vt corporali morte iudicari a potestatis publicis puniri possit, quod iustum ad Deo pena interitus aeterni iuste inha condignum damnatur, maxime id ita postulante bono communi temporalis reipublicae, accedenteque inhibitione eius criminis sub tanta temporali poena, pro potestate sibi a Deo concessa ad praecipendum, & inhiibendum, loco ac nomine ipsius, quae iudicauerint ad bonum reipublicae expedire, atque iuste, quae similiter eodem bono expedite iudicauerint. Quare merito communis doctorum sententia aduersus Alexandrum Alentem assenerat, iuste pro furto imponi posse mortem corporalem, vt communis praxis Christianarum rerum publicarum obseruat: de numero verò eorum doctorum sum Iuan. Medina de restitut. q. 4. Maior in 4. dist. 11. q. 27. Driedo, 1. de libert. Christi. c. 10. Castus, 1. de leg. penali. cap. 2. Conar. 2. var. resol. c. 4. num. 7. Caiet. 2. 2. q. 64. art. 2. & Sotus, 5. de iust. q. 3. artic. 3. ad 4. Fateor verò Lusitanas leges, supra relatas, rigidas esse in plectendis morte furtibus, etiã prima vice, pro modico valore, non tamen sunt temere damnandas, neque credo illas tanto cum rigore in eo Regno executioni mandari.

DISPV. 696.

Quibus, & aduersus quos actio furti competat

SVMMA RVM.

Furti actio ad rem, fructus, & interesse, etiã lucri cessantis, quae conditio furti dicitur, aduersus furem heredemque illius competit, quin vendicatio rei furto ablatae competit aduersus quemcunque illius possessorum, & competit domino rei, haec redibusque seu successoriuis in bonis illius.

A 2 Furti actio ad penam, in omnibus furti speciebus, non transit aduersus heredes furti, nisi poena sit pecuniaria, & sit contestata fuisse cum fure ante ipsius mortem. Excipiuntur crimina pecculatus, & de relictis, in quibus actio ad pecuniariam penam transit aduersus heredes delinquentis, esto is cum delinquentem non esset contestata. Non verò transit actio furti aduersus furem, & ad heredes eius, in quem commissum est furtum, nisi is litem cum fure esset contestatus. Et non sufficit parasse actionem. Et non querela datur aduersus furem.

3 Fur an conueniri possit in loco, in quo delictum commissum, & in quo reperiatur furtum, aut res furto ablata, & in quo ipse fuerit reperiens, aut res furto ablata.

B 4 Furti actio vt competat, necesse est patratum fuisse furtum formaliter, & materialiter simul. Quando autem aliquis in accipium, aut filium alienum, induceret, vt heres, aut patri, furaretur, ad sequi furtum afferret, sequuto furtum ex consensu heris, aut patris, vt iniquis ille consensu puniretur, actio furti competere aduersus eum heres aut pater.

5 Furti actio quousque competit aduersus commodatarium, conductorem, creditorem, ac depositarium, vt res ve commodata, conducta, pignore, aut deposito, aliter, quam eis liceat.

6 Furti actio quousque competit, aut non competit, aduersus dominum rei eam accipientem a commodatario, aut conductore, & quae alia actio aduersus eos competit. Et quid si vi illam ab eis eripiat. Et quid quando dominus reitillam vi occupat ex legitimo tenore, qui illam non possidet.

C 7 Actio furti competit aduersus rei dominum clam propria auctoritate eicientem a possessione cum, qui in illa erat. Et quas penas incurat, si vi illum eiciat.

8 Furti actio competit aduersus debitorem, qui pignus suum accipit clam a creditore, & ad quid se extendat. Et quid si vi illum accipiat.

9 Furti si pignus ex creditore, nondum finita pignoris obligatione, sit a quodam tertio ablatum, furti actio accerti conditio aduersus furem ei competit, & quid debitori inde reddere tenetur. Et quando debitori competit actio aduersus furem, & quando competit creditori. Eadem in rapina pignoris facta a quo dant tertio.

D 10 Furti si res aliena sint ablata ex eo, qui selocauerat aliquid circa illas, aut qui conductas eas res mobiles habebat, quando & quae actiones competant ei, etiã in sum commodum, & quando & quae actiones competant domino earum rerum, & quando dominus agere aduersus illos poterit.

E 11 Furti si res a quodam tertio auferatur ex commodatario, ita ut commodatarius ad nihil commodum tenuerit, agere conditio furti, & actione furti, ad solum commodatarium spectat, nisi absens sit, aut aliter impeditus: ad commodatarium verò solum agere spectat ob emolumentum vsus, quo iniuste fuit priuatus. Quando autem commodatarius tenetur commodanti de re commodata, quo vsque actio ad commodatarium, & quousque ad commodantem spectat. Et quousque actio ad commodantem aduersus commodatarium competit.

12 Furti quando res est ablata a quodam tertio ex depositario, actio regulariter aduersus furem non ad depositarium, sed ad eum, qui depositum, pertinet. Et quando ad depositarium spectat.

13 Furti quando res est ablata ex aconomo, tutore, aut curatore, actio aduersus furem ad eos quide spectat sed non nomine proprio, neque in suum commodum, sed eius, cuius bona administrant. Quando autem dominus rei eam ex ipsis exigeret, quia culpa ipsorum amissa, tunc solvere eam non tenentur, nisi cedent.

cedente domino ipsi actiones aduersus furem, atq; ex tunc agere ipsi aduersus furem in sui comodum.

14 Furto si res mobilis auferatur ex usufructuario, agit usufructuarius aduersus furem quoad valorem praeiudicium. Et proprietarius quo ad valorem praeiudicium proprietatis. Idem si usufructuarius fuerit canem quoad proprietatem, aut proprietarius quoad usufructum. Fructus si auferantur furto a re immobili, cuius usufructus ad aliquem spectat, actio aduersus furem soli usufructuario conuenit.

15 Furto si auferantur fructus ex agro locato colono pro certa pensione, quam colonus soluat, ad solum colonum pertinet actio aduersus furem. Si pro quota fructuum, quam soluat domino agrum, illum colat, actio pertinet ad utrumque prout. Si colonus solum accipiat quotam in mercedem, actio competi soli domino agrum. Sed colonus cogere eum potest, ut illam intenet, ut ipse accipiat suam partem fructuum, et partem penae deductis ex pensis.

16 Furto si res vendita, nec tradita, ablata est, sita ut periculum ad emptorem spectet, teneatur venditor agere aduersus furem condictione furti, et actio ne furtum, totumque emolumentum traderet emptori, deductis expensis, aut eedere emptori actiones aduersus furem. Si autem culpa venditoris res fuisset furto ablata, nec recuperaretur, teneatur emptori ad damna. Quando vero res venditori periret, ageret venditor in suum commodum aduersus furem.

17 Furto si res alteri promissa ab aliquo esset ablata ex potestate promissoris, ad promissorem spectat agere aduersus furem condictione furti, et actio ne, rediretque ei, cui illam promiserat, debet promissam, aut illius estimationem, non vero penam furti, etiam si per promissorem sitisset, quo minus ea tempore congruo tradidisset.

18 Furto si res in singulari legata, sit ablata post mortem testatoris, legatario competit aduersus furem condicio furti, et actio. Si vero ante mortem testatoris sit ablata, legatario solum competit reuendicatio illius, aut actio ad estimationem: haeredibus vero condicio furti.

19 Raptorum bonorum actio non solum conceditur, vi interuenient, quando illa seclusa, coeederetur actio furti, sed etiam quando non tantum sua interesset eius, ex quo res auferatur, ut seclusa vi, concedenda esset actio furti.

20 Rapina rei de potestate eius, qui illam tenet, si cum iniuria personalis eam tenentis sit facta, tunc actio iniuriarum ipsi competit, esto res illa nihil sua referat.

VT Disputacione praecedente dictum est, actio aduersus furem, quocumque furti genere, ad rem furto ablatam, ad fructus illius, etiam qui percipi poterant, & non sunt percepti, aut ad estimationem, cuiuscumque horum, si non existant, aut deteriora sint reddita, itemque ad damna omnia, etiam lucri cessantis, ex furto subsequuta, competit, tam ei, a quo res furto est ablata, tum etiam haeredibus illius, & competit, tum aduersus furem, tum etiam aduersus haeredes illius de bonis, quae ex fure ad ipsos deueniunt: atque actio ad haec omnia condicio furti nuncupatur, quae in ordinem furti comprehendit etiam vendicationem rei furto ablatae, ac proinde condicio furti reaalem, & personalem, actionem comprehendit, ut constat ex l. si pro fure, §. si de condic. furt. Ratio autem cur actio ad haec omnia transeat ad haeredes eius, qui id damnum iniussit a fure est passus, & aduersus haeredes fure, haec est: Quoniam fur horum omnium est debitor, non in penam, sed in conscientia foro, nulla expectata sententia, ratione iniussitceptionis, damnumque iniussit dati, ac proinde ratione

fortiuntur vectorum debitorum furtis, comparatione eius, a quo furatus est, & cui damnum iniussit dedit: vnde aut debita & transeunt ad haeredes eius, cui debetur, & aduersus haeredes eius, qui illa debebant: neque, qui illa debebat, plus in bonis reliquit censetur, quam quae fuerint, deductis omnibus debitis, totumque alieno. Quod autem ad haec omnia competit actio, ex se est notissimum, & constat ex leg. tertia, & ex l. in re furtiua, ac ex legib. sequentibus, de condic. furt. Quod vero competit etiam haeredibus eius, qui furtum est passus, & aduersus haeredes fure, ex se etiam est satis perspicuum, atque praeter iura disputacione praecedente, & disput. 682. citata, habetur. l. 2. §. si pro fure, §. de condic. furt. in condictione, l. sed neque, & l. si seruus, ff. de condic. furt. §. vlt. inst. de actionibus, quae ex delictis, l. 2. §. vlt. iuncto antepenult. ff. de vi bonor. raptor. iuncta. l. sine, §. ei quoque, ff. de condic. furt. & l. 2. ac §. titul. 1. §. part. 7. Atque haec posteriora iura in rapina loquuntur.

B Actio vero furti ad penam, in omnibus furti speciebus, solum competit aduersus furem, non vero aduersus illius haeredes, nisi pena sit pecuniaria, & actio litis contestatione fuerit aduersus furem ante illius mortem intentata: nam tunc haeredes illius tenentur de bonis furti ad penam pecuniariam, in qua fur condemnatus fuerit. Ita habetur inst. de per pet. act. §. non autem l. ex iudiciorum, ff. de acquat. & l. 2. tit. 1. §. p. 7. atque ex dicendis tractatu sequenti magis notum fiet. Excipiuntur crimen pecculatus, & de re fiduis, in quibus ex peculiari privilegio agi potest ad penam aduersus haeredes, etiam si lis contestata ante mortem aduersus delinquentem non fuerit, ut habetur l. vlt. ff. ad leg. vul. pecculatus, & disputacione praecedente est dictum. Ad haeredes autem eius, qui furtum est passus, non transit actio ad penam aduersus furem, nisi, qui furtum est passus, eam ante illius mortem intentauerit, contestatusque esset aduersus furem. Ita habetur §. non autem in fine inst. de per pet. act. & l. 2. tit. 1. §. p. 7. Glo. vero Accursii §. non autem citato, verb. contestata, ait, satis esse actionem fuisse praeparatam a defuncto, etiam si contestata non fuerit, ut haeredi concedatur ea actio aduersus furem, qui, subiungit, hodie concedi ei querelem, etiam si delincentis actionem non praeparauerit.

C Lex 2. in fine tit. 13. & lex. 4. in princ. tit. 1. §. p. 7. atque l. 3. tit. 2. p. 3. aperte statuunt, potissimum lex 2. citata, agi aduersus furem posse, tunc in loco, in quo furtum commisit, tum etiam in quocumque alio, in quo reperitur furtum, et in furto ablati, tunc denique ubi vel ipse, vel res furto ablata, fuerint reperti. Atque l. 3. citata statuit, si in aliquo loco reperitus fuerit, tunc quis cum re, quae furto sit ablata, & ab eo petatur, itaque quae furto fuerit ablata, si in suspecto sit, do furti eius rei, debet illam comprehendere: verò non si suspectus, atque satisfacionem det, §. circa illam, respondet in loco, in quo dicitur fuisse ablata, aut ubi ipse alioquin poterat, tanquam eorum tunc competenti iudice, conueniri, dimitti cum ea, & debere data ea satisfacione. Greg. Lop. praefertim l. 1. citata, arbitratur, in his iurijs defuncti sententia Bartoli, quae possit ad penam furti agi aduersus furem, non solum in loco delicti, sed etiam extra illam, si cum re furto ablata fuerit repertus, & extendi ea opinione, ut agi aduersus eum possit, tunc ipse si fuerit repertus, siue res sola furtum: cum tamen circa Bartoli opinionem non oēs consentiant, sed multi resistunt. Ego existimo, iura illa solum locum ea, res furtiua est repta, posse agi ubicumque illa fuerit repta, rei vendicationem aduersus eam tenentem, pro bando dominium illius ad eum §. qui illam peti, spectare, nisi eam tenens alibi habeat suam competentem iudicem, & satisfacet, quod coram alio responderit, aut in loco ubi furtum dicitur praeparatum,

tratum, ut petens maluerit, neque, qui rem tenet, si suspectus sit de furto. Quando vero aliquis conuenitur de furto ad penam, extra locum ubi crimen dicitur praeparatum, & ubi illam tanquam reus, habet suam competentem iudicem, tunc, si conuentio sit in eodem Regno, & ille de furto sit suspectus, comprehenditur debet, sed ut remittatur ad iudicem loci delicti, aut ad alium suum competentem iudicem, prout elegerit agens de furto, si reus iudicium recuset in loco, in quo furti repertus. Nisi dicas, quod cum continetur furti delictum, non restituendo rem furto ablatam, conueniri possit, ubi cum re furto ablata reperitur. Tunc tamen, si pro furto diuerse penae statuta sint in loco delicti, puniendus est poena loci, in quo delictum commisit, maxime si illa maior sit.

4 Disput. 681. & sequentibus, dictum est, ut competat actio furti, non satis esse interuenire furti formaliter, sed necessarium etiam esse, ut interueniat furtum materialiter, hoc est, rei verè alienae, quatenus furto accipitur, ac verè iniurio eo, cuius est, alioquin actionem non datur. Quando tamen quis induxerit alienum mancipium, ut furaretur proprio domino, furtumque illud ad se afferret, aut similiter induceret, ut furaretur a patre, atque ad se furtum adduceret, tunc si, seientem illi domino, aut patre, confiterentur, ut id efficeret, gratia puniendi poena furti, qui id ita confiteretur, competere aduersus eum, qui id ita confiteretur, actio furti domino ac patri. Ita habetur l. i. quis tenet, C. de iuri. & l. 3. tit. 1. §. p. 7. quae etiam de filio idem disponit, cum glo. vlt. l. si quis furto citata. Verum autem idem sit in fratre, & in alijs vide Greg. Lop. ibi.

5 Dicitur praeterea ibidem est, quocumque furti interueniat, actio furti datur domino rei, aduersus illum, qui eam habebat commodatam, & condictionem, in pignus aut in depositum, et quaeque inuita domino ad aliquid aliter, quam de eadem erata. Atque Disput. 53. est explanatum, ad poenam pro furto inueniendam, non attendi ad valorem rei, sed ad vsum illius iniurio domino, qui solus vi surpratur. Et Disput. 682. est dictum, quam penam hi inueniant, si domino rei, illam, finito contractu, penam non restituant, sed ex pedent quocumque definitiua sententia feratur.

6 Disputacione item 681. & Disput. 690. conclusum est dictum, si dominus rei eam accipiat a commodatario, aut a conductore, eis iniuris, antequam finire tempus contractus, quocumque commodatario, aut conductore, concedatur, aut non concedatur, actio furti aduersus eius rei dominum; tamen si semper eis concedatur actio contraria ex commodato, & actio ex conductu. Itemque Disput. 682. est explanatum, esto dominus villam ab eis tunc auferat, non tamen puniri poena legis Iuliae de vi publica, aut de vi priuata, sed alia ius explicata; eo quod illi verè non possideant eam rem, sed per eos illam possidet dominus, qui vi eam ab ipsis auferit: eademque ratio est dicendum, si quis neque in penam incidere rapitoris, nisi in euentu, in quo aduersus illum actio furti concederetur, si vis non interuenisset, sed sola occulta talis rei surpratio iniurio commodatario, aut conductore. Eodem modo dicendum est aduersus rei dominum, neque actionem furti, neque de vi publica aut priuata, neque actionem vi bonorum raptorum, concedi, quod illam occupat, etiam cum vi, quocumque alio legitimo illius tenore, qui ea non possidet, sed ubi eam restituit cum fructibus, & damnis subsecutis, quocumque finiat, tempus legitimum illius tenoris, & in super puniri poena arbitraria, ut haec omnia Disputacione 682. sunt comprobata.

7 Disput. 681. est dictum, si quis auctoritate propria

deiciat aliquem a vera possessione rei, in qua est, eam ab illo clam auferendo, etiam si vis, qui ea est possessione, dominus non sit rei illius, rem ita clam auferentem committere furtum, competere; furti actionem ei, qui in ea erat possessio, aduersus rem illam auferentem. Et Disput. 682. est ostensum, si vis quis esuriantur a possessione rei mobilis, aut immobilis, in qua erat, esto is possidens, dominus rei illius non esset, esurientem eum vi a tali possessione incidere in penas legis si quis in tantam. C. vnde vi, & quae sint penas illae.

8 Eadem Disput. 681. & Disput. 690. conclusum est, si rei dominus vi furper clam rem a creditore, cui in pignus erat tradita, antequam ratio pignoris cesset, competere creditoris furti actionem aduersus dominum eam rem ita iniussit tunc usurpantem. Obserua tamen tunc, si poena furti sit duplum, ut est de iure communi, quando furtum non est manifestum, non agere aduersus dominum ad duplum valoris pignoris, sed tantum ad duplum eius, quod sibi debetur, si pignus plus valeat, quae quod sibi debetur, hoc est, ager, ut sibi in penam restituat duplum, ac erit id, quod sibi debebat, & simul contraria pignoratoria actione ager, ut vel sibi restituat pignus in securitatem debiti, aut aliqd aequalis valoris, si nodum solum solutionis debiti aduenit, vel si sibi debitum soluat. Ita affirmat glo. 1. l. si pignore, ff. de pignora. act. & cum ea doctores communiter. Atque, ut eadem lege habetur, ea tota poena pertinet praecipue ad creditorem, neque eam tenetur computare in id, quod sibi debetur, eo quod culpa fuerit ipsius solum debitoris. Disputacione autem 682. est dictum, quod etiam creditor verè sit in possessione pignoris ad aliquos effectus, etiam si simul debitor sit in possessione eiusdem pignoris simpliciter, & quoad alios effectus, si debitor vi extrahat pignus de potestate creditoris, dum adhuc pignoris ratio pertinet, incidit in penam amissionis illius creditoris, argumeto legis si quis in tantam. C. vnde vi. Obserua vero, posse etiam agere ad penam legis Iuliae de vi publica, aut priuata, prout fuerit vis, quae ei fuerit illata: non tamen poterit agere ad viamque penam, sed ad alterutram dumtaxat, quam eligere maluerit. Eodem in loco dictum etiam est, in quas penas incidat creditor, qui auctoritate propria vi accipit pignus, aut aliquid aliud, a debitore pro suo debito.

9 Diximus paragrafo proxime praecedente, quod dominus rei accipit suum pignus a creditore. Quando vero aliquis extraneus illud furatur ab eodem creditore: interim dum debitum non est exsolutum, pignorisque rationem id adhuc retinet, dicendum est: Creditorem posse in primis agere aduersus furem, non quidem conditione furti, quae solum competit domino rei furto ablati, sed conditione, qua iura vocant inerti conditione, ut habetur l. 1. & deo §. vlt. ff. de condic. furt. & competit eis, qui eum dominum non sint rei furto ablati, interest tamen eis de ipsorum potestate non esse furto ablatam, quia ius aliquod circa illam habent: atque ad ea omnia competit, quae furtiua actione peti possunt, nempe ut restituatur res ablata cum fructibus, etiam qui ex illa percipi poterunt, aut aestimatio eorum omnium, si non extant, aut si quid detentus sit, reddendum, & in super ut soluantur damna omnia, etiam lucri cessantis, ei subsequuta; a quo furto sit ablata. Deinde creditor agere potest actione furti ad penam pro furto statutam, siueque vna actio iniussit aliam, modo verò post vnam intentatam potest alia intentari, quoniam Grego. Lopez. l. 9. tit. 1. §. p. 7. cum Bart. affirmat, utraque potest simul intentari eodem libello, atque si creditor agat ad penam dupli pecuniariam, aut ad aliam maiorem, non solum poterit petere a fure duplum sui debiti, sed etiam duplum

duplum integri valoris pignoris furto ablati, aut potius in maiori proportione, & si in maiori fuerit ita-
 tur, ut habetur expresse, leg. creditoris in prin. ff. de
 furt. Caterum, siue furtum factum sit interueniente
 culpa creditoris, ex qua debitori teneatur, siue ab-
 soluta, siue illa culpa, totum, quod a fure acceptum, siue
 conditione incerti, siue in penam furti, teneatur tra-
 dere debitori, sibi duntaxat retinendo integrum suum
 debitum, & si quid expendit in eis omnibus obtinen-
 dis, in quibus computa, si quod damnum, etiam lu-
 cri cessantis, fuerit inde ipsi subsecutum, in eum
 tumque totum, ultra eas expensas ac debitum, tene-
 tur reddere debitori, potestque illud debitor exige-
 re a creditore pignoratitia actione. Ita habetur, l. si
 pignore. ff. de pignorat. act. l. creditoris, ff. de fur. &
 l. 9. tit. 14. part. 7. l. ex inter omnes, §. hanc actio. ff. de
 furt. manifeste docet, si in pignore alius a debitore,
 habeat, ut sum fructum, vel partem, ut si pignus sit man-
 cipium commune debitori cum altero, aut in quo al-
 ter habeat, ut sum fructum, tunc creditorem potest age-
 re de furto, & debitorum, & tertium illum, qui in
 eo pignore partem habet, aut ut sum fructum, atque
 vnumquemque eorum agere posse, quatenus sibi no-
 cuit furtum: si autem vnus eorum transfactionem fa-
 ciat cum fure, id accipiendum esse solum quoad id,
 quod ad ipsum spectat, integramque manere actionem
 reliquis, quatenus ad ipsos agere spectat. Con-
 trarium vero innuere videtur aperte lex. 9. citata, qua
 habet, solum creditorem agere posse aduersus iures,
 non vero debitorum, cuius est pignus, Gregoriusq;
 Lopez ibi anxie laborat in ea lege exponenda ac de-
 fendenda. Intelligenda vero est, quando creditor ag-
 git ad totum, quod ad debitorum spectat: tunc enim
 proponendus est creditor in agendo, a quo res fur-
 to fuit ablata, neque circa idem omnino duae simul
 actiones sunt admittendae. Quando vero debitor
 agens est in actione intentanda, potest agere debi-
 tor, cuius est pignus & qui per creditorem suam rem
 etiam possideat naturaliter. Item, si creditor non
 agat ad totum, ad quod agere potest debitor, ut si non
 condicit damna debitori sequuta, aut si in minori
 quantitate petat dupli penam, quam pignus valeat,
 poterit debitor agere ad incrementum: & similiter
 usufructuarius, aut qui dominij partem in eo pigno-
 re habet, potest condicere id, quod in eo pignore
 habet, & damna ipsi ex tali furto subsequuta, atque
 agere simul poterit ad penam dupli a estimationis
 eius, quod in eo pignore ipse habebat: neque transac-
 tio, aut conventio vnus horum trium cum fure, im-
 pediet, quin ceteri agere possint ad suum inter esse
 proprium, ut aperte disponit §. hanc actio, citatus.
 Quando in pignore, quod ad lucrum erat penes credito-
 rem, ratio pignoris cessauerat, quia integrum suum
 debitum acceperat, vel a debitore, vel a actione aduer-
 sus alterum priorem furem, qui idem pignus furatus
 antea fuerat, distinguendum est. Quoniam vel fur-
 to accipitur culpa ipsius, ex qua debitori teneatur,
 vel abique tali ipsius culpa. In hoc secundo euen-
 tu, ipse non potest agere aduersus furem, quia iam nul-
 litus in ea habet: sed agere aduersus furem spectat
 ad dominum rei. In primo vero euentu, quoniam ip-
 se ob culpam tenetur creditori de re furto ablata, a-
 gere potest aduersus furem, totum tamen reddere te-
 netur domino rei, deductis expensis, & damnis ipsi
 creditori ex tali furto sequitis. Ita habetur, leg. cum
 qui §. idem scribit, ff. de furt. l. 1. §. si quis
 Lex. 9. tit. 14. part. 7. non solum in furto pignoris
 totam penam pecuniariam parti laesa, consentanea
 ad iura communia relata, applicandam, domino ap-
 plicat, cuius ea res erat, & nihil illius creditori, de cu-
 sus potest agere pignus furto est ablatum, etiam si inter-
 ueniente iuridica culpa ipsius, furtum esset commis-
 sum, ipseque proinde teneatur de ea re domino il-

lius, si recuperari non possit ex fure, sed etiam in ea-
 pina totam penam applicat domino pignoris, & ni-
 hil creditori, esto creditor passus sit violentiam ra-
 pinae, & non pignoris dominus. Ratio autem est, quon-
 iam pena illa pecuniaria non applicatur parti, di-
 stratione rei, quae per rapinam, aut furtum, est
 ablata, quae proinde debetur domino rei: vnde
 videmus, pro rapina, quae rationem furti mani-
 festi sortitur, non maiorem statui penam pecu-
 niariam, quam statuat pro eo furto manifesto, in
 quo vis, rapinaeque ratio, non interuenit, quo fit,
 ut lex illa consentanea sit dispositioni iuris com-
 munis. *Quod ad locatorem attinet, qui se aliquid circa
 materiam alienam faciendum locauit, ut ad aurif-
 cem, qui se locauit ad arte factum ex alieno auro, aut
 argento, conficiendum; et factorem, qui vestes ex
 panno alieno conficiendas suscepit ad solum, qui
 res alienas abluendas accepit ad molendinarius, qui
 triticium alienum molendum suscepit, & ad alios si-
 milis, qui alienas res suscipiunt, ut aliquid circa eas
 pro mercede aliqua exerceant: itemque quod attri-
 net ad conductorem alienae rei mobilis ad aliquem
 vsum, ut equi ad iter conficiendum, si res, ita ab eis
 suscepta, furto ex ipsis accipiantur, est distinguen-
 dum: Quoniam, vel ita sunt furto ablata, ut ipsi ex
 iuridica culpa, aut ex pacto, teneantur ad eorum so-
 lutionem proprijs dominis, vel ita ut non teneantur.
 Et rursus, vel ad eos pauperes sunt, ut soluendo inte-
 gre non sint proprijs dominis, vel ita ut sint eis in-
 tegre soluendo. Item, vel proprii domini praesen-
 tes sunt, ita ut exigere eas possint a fure, vel sint
 absentes, aut aliter omnino impediti, ita ut exigere
 per se aut per tertiam personam, eas non possint.
 Quando ita est eiusmodi hominibus sunt furto ab-
 lata, ut ipsi teneantur eas soluere proprijs dominis,
 tunc, quia ipsorum interest, non esse furto ablatas,
 eo quod teneantur eas soluere proprijs dominis, at-
 que illas susceperunt, ut circa eas aliquid in suum
 commodum, saltem quoad mercedem recipien-
 dam, exercere possent, ipsi competenti actio fur-
 ti, vel pecuniariae namque vltimae, neque tenean-
 tur quicquam de ea reddere proprijs illarum rerum
 dominis. Excipitur, nisi soluendo integre non sint,
 earum estimationem proprijs dominis: nam tunc,
 sicut damnum, aut pars damni, imminet ex eo furto
 proprijs earum rerum dominis, ita actio furti ad pe-
 nam integram sibi usurpanda, competit eisdem
 rerum earundem dominis. Vtrumque habetur ex-
 pressè, l. itaque furti, in prin. iunctis duabus legib.
 antecedentibus, ff. de furt. §. item si furti, in prin. de
 obligationibus, quae ex delicto, l. vi. in prin. C. de fur-
 tis, & l. 10. tit. 14. part. 7. Quando autem ita est eis
 hominibus essent furto ablatas, ut ipsi ad nihil tenean-
 tur earum dominis, tunc actio furti ipsi non eo-
 petit, sed earum dominis, quorum interest, non esse
 furto ablatas, si praesentes sint, atque agere possint,
 ut ex eisdem iuribus aperte colligitur, & affirmat
 Faber §. item si furti, citatus, & cum eo Grego. Lopez.
 l. 1. citata glo. 1. Quando homines, ex quibus
 furto sunt ablatae, non essent integre soluendo prop-
 rijs earum dominis, tunc, si requiritur, ut furti actio-
 nem aduersus furem intentarent, easque condicio-
 nes furti repeterent, facere id nolent, si praesen-
 tes non essent, ut id praestare possent, utique illi, a
 quibus furto sunt ablatae, intentare possint, furti ac-
 tionem, atque, reddendo earum dominis res ipsas,
 aut illarum estimationem, ad ipsos pertinere, tota pe-
 na pecuniaria furti. Vtrumque habetur, l. 10. citata.
 Illud uero hoc loco obserua, quando is, ex quo res
 furto sunt ablatae, reperit illas soluere earundem do-
 mino, integre esse domino, siue is, ex quo furto
 sunt ablatae, sit eas integre soluendo, siue non, vel
 petere*

petere illas a fure conditione furtiua, vel exigere eas
 ab eo, ex quo furto sunt ablatae, actione ex locato, ut
 maluerit is, cuius res illa erant, nisi expedientius in-
 diceret, ut prius illas condicat a fure, nam tunc, si il-
 las exigit ab eo, ex quo furto sunt ablatae, poterit is
 ei excipere, seu opponere, ut prius illas condicat a fu-
 re, sum prius ipse illas excipiens, & ut, quando eas
 facile obtinere non poterit conditione furtiua, tunc
 illas ei soluet, iudexque debet illi praecipere, si a-
 quum iudicauerit ac expediens, ut ita fiat: temper-
 que, quando estimationem earum rerum obtinuerit
 ab eo, ex quo furto fuerunt ablatae, teneatur cedere il-
 li actiones suas, atque is, cui ita fuerint cessae, poterit
 deinceps, loco ac nomine eius, cuius antea erant, a-
 gere aduersus furem conditione furtiua, vendica-
 re; res illas furto ablatas, ex quocunque, apud que
 illas reperent, ut haec omnia expresse habentur, l. c. i.
 in plures §. vestimenta, ff. locati, & consentunt, l. 10.
 citata in fine, atque vlti. C. de fur. quo addit, si fe-
 mel dominus rerum eligat agere aduersus vnũ, non
 posse mutare propositum, & agere potius aduersus
 alterum, si sciens iurum, id faciat. Si vero, ignorans
 furtum, agat aduersus eum, ex quo res erant furto
 ablatas, & postea sciat furtum, ad ipsumque spectat
 agere etiam ad penam furti, poterit tunc desistere
 agere contra eum, ex quo res fuerunt furto ablatas,
 & intentare, etiam actionem furti, aduersus furem
 ad penam, nisi iam accepisset ab illo alio integrum
 valorem suarum rerum, nam tunc illi alius solus a-
 gere possit ad penam furti sibi applicandam, ut ha-
 betur, l. vlt. C. de fur. iuxta haec, quando is, ex quo
 res furto sunt ablatae, teneatur eas soluere illorum do-
 mino, habetque vnde integre eas illis soluat, in regu-
 est domino agere aduersus furem conditione fur-
 tiua, & simul integre est ei, ex quo furto sunt ablatas
 agere aduersus eundem furem actione furti ad inte-
 gram penam ipsi soluendam: quin & simul agere
 poterit aduersus eum ad omnia damna, etiam lucri
 cessantis, quae ipsi ex eo furto fuerint subsequuta, id
 que actione in factum, aut officio iudicis, ut argumẽ-
 to, l. si coloni. C. de agrico. l. c. et si lib. 10. affirmat
 glo. vlt. l. & idem, §. vlt. ff. de condic. furtiua, quam
 Bart. Bal. & doctores communiter sequuntur. Quod
 si dominus earum rerum non intenet aduersus furem
 conditionem furtiua, tunc is, ex quo furto
 fuerunt ablatae, agere simul poterit aduersus eum ac-
 tione furti, atque actione in factum, vel iudicis offi-
 cio, ad rem recuperanda cum fructibus, vel ad horu-
 estimationem, atque ad damna oia, etiam lucri cessa-
 tis, ex eo furto subsequuta, iuxta glossam citatam, &
 doctores communiter. Neque video, cur non etiam
 agere possit conditione incerti ad ea omnia, ut de
 creditore, ex quo pignus est furto ablatum ab aliquo
 extraneo, dictum supra est agere posse eadem condi-
 tione, & habetur expresse, l. & idem, §. vlt. ff. de con-
 dic. furt. Tamen Accursius & alij nolunt ea actio-
 nem illi concedere, imò neque officium iudicis, sed
 solum actionem in factum. Quando vero dominus
 earundem rerum, actione locati ageret aduersus eum
 ex quo res furto sunt ablatae, ut eas, earumve aesti-
 mationem, ipsi solueret, tunc videndum erit, num iux-
 ta dicta ex §. vestimenta, locum habeat exceptio,
 quod eas, sumptibus excipientis, prius condicat fur-
 tiua actione: quod si ea exceptio locum non habeat,
 sed earum estimationem illi soluat, petere ab illo po-
 terit, eumque cogere, ut sibi cedat actiones, quas ad
 easdem res condicendas habebat, atque, postquam
 illas ei cesserit, poterit agere vtili conditione fur-
 tiua, loco ac nomine domini, easque vendicare sibi,
 ex quocunque ac apud quem fuerint reperta. Haec
 eadem similitur locum habent, quando is, ex quo fur-
 to sunt ablatae, teneatur eas soluere proprio earun-
 dem rerum domino, neque integre habet vnde eas
 petere

illi soluat, dominusque agere non vult contra fu-
 rem. Quando dominus estimandi rerum non est
 praesens, ut agere aduersus furem possit, tunc, si-
 ue ille, ex quo furto sunt ablatae, teneatur domino
 rerum locati actione, siue non teneatur, potest, ac
 debet, agere aduersus furem, tum actione in factum,
 iudicis officio, ac rem & damna, tum etiam actio-
 ne furti, atque tunc tota pena furum ad ipsum specta-
 bit, & nihil illius ad dominum earum rerum, ut ha-
 betur, leg. decima, citata, & leg. vltima, §. sed cum in
 secunda, Cod. de furt. & affirmat Gregorius Lopez
 eadem, leg. decima, verben el lugar, & verben de la de-
 ne. Ratio autem, cur tunc agere possit, ac debeat,
 aduersus furem, est: quoniam alioquin sua negli-
 gentia perire possit res domino, aut ex mora tran-
 sire possit in deteriorem statum, ac proinde tene-
 retur domino rei ad illius estimationem locati ac-
 tione. Ratio vero, cur tunc pena ad ipsum perti-
 neat, si furti actione simul agat, est: quoniam
 suo periculo eam tentat, ac proinde commodum
 ad ipsum solum pertinere debet, ut habetur, §. sed
 cum in secunda citato. Duo obserua. Primum est,
 in hoc Regno regulariter non habere hodie locum
 penam furti pecuniariam, ut Disputatione prece-
 dente est dictum. Secundum vero, etiam quando is,
 ex cuius potestate res sunt furto ablatas, non tenetur
 earum domino actione commodati, praesensque est
 ipsarum dominus, agere posse aduersus furem actio-
 ne in factum ad damna lucri cessantis ipsi ex eo fur-
 to subsequuta, si quae ex illo subsequuta ei sint, &
 dominus agat simul conditione furtiua, ac furti ac-
 tione.
 Quod ad commodatium attinet, de cuius pote-
 state res commodata furto sunt crepta, in primis est
 dicendum. Si absque vlla sua culpa furto sunt ex illo
 crepta, atque ita ut de re comodatam non teneatur co-
 modanti, tunc ad solum commodatantem attinet agere
 conditione furtiua, itaque furti actione ad penam si-
 bi applicandam, aduersus furem, non vero ad comoda-
 tarium: nisi quoniam commodans esset absens, neque a-
 gere possit aduersus furem: nam tunc ad commodatantem
 attinet actione in factum repeteret rem & damna,
 quatenus, vi commodati, teneatur curare: ne res il-
 la commodanti periret, aut in deteriori statu trans-
 firet, interim dum ei non esset reddita. Credo etiam
 agere posse actione furti, aut illam relinquere com-
 modanti, ut postea eam intente, quando de furto,
 fuerit conscius, possitque ea intentare: neque video,
 cur in hoc euentu pena applicari debeat comoda-
 tario, qui non partes suas, sed comodatantis agit. De-
 ducere tamen commodans poterit expensas, in quibus
 computa industria, & labore in agendo, in comoda-
 tis commodum. Item, si commodatarius iactura ali-
 quam ex eo furto est passus: saltem lucri cessantis,
 quia scilicet ob id furtum priuatus fuit vti rei sibi co-
 modate, emolumentoque ex eo vsum, quod, perseuerante
 contractu, erat percepturus, tunc ad id etiam
 poterit agere. Id quod locum etiam habet in euentu
 bus mox explicandis. Haec omnia ex se sunt satis
 perspicua, & ex proximè dictis circa conductorem,
 atque circa locatorem sui ad aliqua circa alienam
 materiam efficiendum.
 Dicendum est deinde, quando comodatarius tene-
 tur commodanti de re furto ablata, vel quia culpa
 comodatarij fuit ablata a fure, vel quia ex pacto
 apposito teneatur illam soluere comodatanti, tunc inte-
 grum esse comodatanti, vel agere aduersus comoda-
 tarium actione commodati, vel aduersus furem condi-
 tione furtiua & actione furti, & quodcumque ele-
 gerit, sciens rem furto esse ablatam, non potest po-
 stea penitere, relictaque vna actione, intentare alte-
 ram. Si tamen, ignorans, aut dubitans, rem esse fur-
 to ablatam, egerit aduersus comodatarium actione

commodati, tunc, si postea comperiat rem furto esse ablatam, necdumque estimationem rei commodatæ accepit à comodatario, delictum poterit ab actione commodati, quam aduersus commodatarium in tentare ceperat, poteritque intentare conditionem futuri actione que furti, aduersus furem, totaque futuri actione ad ipsum tunc attinebit. Secus autem si iam à comodatario accepit estimationem rei commodatæ, quoniam tunc non poterit intentare actionem aduersus furem, sed ad solum comodatarium spectabit, repetere rem furto ablatam, aut estimationem illius, & damna omnia, etiam lucri cessantis, subsequuta, atque agere actione furti ad integrā partem sibi accipiendam. Quando comodans eligere differt, num agere velit aduersus comodatarium actione commodati, vel potius aduersus furem, comodans potest ad iudicem potest, ut comodatario certum tempus prescribat, intra quod eligat, alioquin amittet usus agendi aduersus furem, & spectabit ad comodatarium. Eo autē ipso, q. comodans eligit agere aduersus furem, manet omnino liber comodatarius, ita ut, esse comodans nihil à fure obtineat, comodatarius ad nihil commodati teneatur. Si verò eligat agere actione commodati aduersus comodatarium, tunc comodatarius solus agere potest aduersus furem, tamen ad rem, & damna, tum etiā actione furti ad penam integram comodatario applicandam: cogereque poterit comodantem, ut cedat ipsi actionem, quas habet aduersus furem, eo ipso, quod ei soluerit estimationem rei commodatæ. Hæc omnia habentur, l. vlt. C. de furt. §. que de furtione in st. de obligat. que ex delict. & l. 1. tit. 14. parte 7. Ratio autem, cur comodanti detur optio, ut, esse comodatarius sit integre solvendo, possit agere aduersus furem actione furti, quoniam tamen non detur domino rei locata, aut domino rei, eicā quam condempnoperas aliorum, ut supra est dictum; hæc est. Quoniam comodatarius rem accipit commodatam gratis conductor vero, aut qui ad aliquid circa eam exercendum se locat, accipit illam pro certa mercede. Quod ad depositarium attinet, dicendum est, regulariter non competere illi actionem furti ob rem depositam furto ex ipso ablatam, quasi agere possit ad commodam penam ipsi applicandam, sed eam actionem competere domino talis rei. Ratio autem est, quoniam regulariter ad ipsum non spectat periculum, sed ad dominum rei illius, si dolus depositarii non interueniat: quādo autem dolus interuenit, non debet ex illo reportare commodum, ut ad penam sibi applicandam agere possit. Potest tamen agere ad rem recuperandam, ubi, quæ illam reperit, intellige actione in factum, & interim dum dominus non agit conditione furtiva. Vtrunque habetur l. 12. tit. 14. part. 7. & est quali expositio iurii communium, quæ actionem furti denegant depositario, de quorum numero sunt. l. eum qui §. is autē, ff. de furt. §. fed. is. in st. de actionibus que ex delict. l. secunda, §. & generaliter. ff. de vi bonorum rapt. Quia tamen depositarius tenetur de lata culpa, ut à dolo presc. sumpto distinguitur, affirmant Bart. & alij, quos Gre. Lopez. l. 12. citata refert ac sequitur, tunc competere illi actionem de furto, intellige, si solvendo integre sit deponenti, aut si, quando integre non sit solvendo, deponens eligat agere potius actione depositi aduersus eum, quam aduersus furem, conditione furtiva, furti; actione, & quando deponens non est præsens ut agere possit. Cum autem deponens, quādo ad est lata culpa, dolus presumatur in iure, fortalite iura, neque interueniente vero dolo, neq; presump. to, concedere voluerit depositario actionem furti, atq; sanē id sonant iura. Quando autē ex circumstantijs constaret, interuenisse latam culpam,

A sine vlla doli praesumptione, locum haberet Bartol. opinio & aliorum. Vniuersum enim, quando dolus non interuenit ex parte depositarii, & sua interest, rem ex ipso non esse furto ablatam, quam retinere ea potest pro expensis, ut Gregor. Lopez. vbi supra recte ait, vel quia ex lata culpa, ut ab omni dolo distinguitur, tenetur deponenti, vel quia tenetur ex alia minori, ut quia ad id se obligauit, competet ei actio furti, ut habetur, l. eum qui §. vlt. ff. de furtis. l. secunda, §. & generaliter. ff. de vi bonorum rapt. ac. l. 12. citata, & consentit communis doctorum sententia. Intelligo autem ei competere eam actionem in euentibus omnibus, in quibus illi competere, si res ipsi est locata, iuxta ea que supra dicta sunt, quando actio furti competat conductori, eive, qui circa rem alienam operam suam locauit: cum enim depositum non sit in depositarii, commodum, sicut commodatum in comodatarii est commodum, neque de depositarii usus habet rei sibi commodata, utique, quando dolus ex parte ipsius non interuenit, siuque interest rem non fuisse furto ablatam, quia tenetur de ea deponenti, ea que de causa furti actio quoad penam commodum ei cōceditur, potius censendum est esse ei concessam iuxta regulas prescriptas ea in parte circa conductorem, quam iuxta regulas prescriptas circa comodatarium, quando aliud non reperitur expresse in iure. Quando ex economo aliquid domini esset furto ablatum, aut ex tutore, vel curatore, aliquid minoris, tunc ait l. 12. citata, competere his actionem furti: ut merito intelligit Gregor. Lopez., non nomine proprio, sed domini, aut minoris, neque in commodum proprium, sed domini, aut minoris: quoniam loquitur in iure, qui in alienis, & l. is cuius, ff. de furt. eiuſmodi hominibus, etiam si ex ipſis res eorū, quorum negotia gerunt, culpa ipsorum furto sint ablatæ, non conceditur actio furti nomine proprio, bene tamen eis cōceditur furti actio nomine eorum, quorum sunt tales res, ut habetur, leg. inter dūm, §. qui tutelam. ff. de furt. Quando tamen dominus rei exigeret rem suam à tutore, curatore, aut negotiorum gestore, cuius culpa esset furto ablatæ, non prius teneretur eam ei soluere, quam ipsi cederet actiones suas aduersus furem, atq; ex eo puncto agere tutor, curator, aut negotiorum gestor, postea actione vtili furtiva aduersus furem, atque item furti actione in suum commodum proprium, ut habetur, l. qui iniuria, §. qui alienis, ff. de furtis. Quod ad usufructuarium in remobili attinet, si ea furto auferatur, diuiditur actio furti inter usufructuarium, & proprietarium, ut usufructuarium agere possit ad duplum, aut ad aliam maiorem penam, si furtum sit manieſtum, comparatione valoris usufructus ipsius, & proprietarii comparatione valoris rei, præcisè spectatæ à valore usufructus, seu deducto valore talis usufructus. Ita habetur l. inter omnes, §. si feruus, & sequentibus, ff. de furt. & l. 2. citata. Et pariter agere poterit proprietarius aduersus usufructuarium furti actione præcisè quoad valorē rei, deducto valore talis usufructus, si usufructuarium fuerit proprietarium: & eodem modo agere poterit usufructuarium furti actione aduersus proprietarium, comparatione præcisè à valore usufructus, si proprietarius rem quoad usum fructum ex usufructuario fuerit, ut habetur, l. inter omnes, §. hæc actio, in fine. Quando aliquis usufructuarium est circa rem immobilē, cum, furtum locum non habeat circa eam rem in se, si quis fructus ex illa fuerit, quia illi ad solum usufructuarium attinebant, soli usufructuario competat actio furti aduersus talem furem, ut habetur, l. 1. citata, & reſque ex se est satis perspicua, ut supra est dictum. Quando

Quando aliquis colit agrum alienum, eum seminando, est distinguendum. Quoniam, si mercede certa solvenda, vel in pecunia, vel in tritico, vel in alia simili re, eum colata, ita quod fructus omnes collecti ad eum pertineant, solumque mercedem certā solvere teneatur domino agris, tunc, licet dominium fructuum ad ipsum non pertineat interim dum non sunt percepti, sed, vna cum agro, tanquam partes illius, ad agrum dominum attineant, qui tamen statim ac percipiuntur, à soloque separantur, ad colonum spectant quoad dominium, utique, si quis eos furetur ex agro, actio furti pertinet ad solum colonum, non verò ad dominum agris, ut de usufructuario agris, propter eandem rationem, paulo antea est dictum, idque perspicue habetur, leg. eum qui §. præterea, & leg. apes, §. vltimo, ff. de furtis. Si verò sit aliquis colonus participans, ita quod agrum colat, & semen apponat, atque industriam, & certa quota fructuum, qui percipiuntur, ad dominum agris spectet, tunc, quia est vera societas inter illos, & statim ad fructus ex agro separantur, pro indiuiso pertinet ad vtrumque quoad dominium, interim dum inter ipsos facta non est eorum diuisio, sanē, si quis aliquid ex illis furetur, tam ad dominum agris, quam ad eiuſmodi colonum, pertinet actio furti aduersus talem furem, vniuique eorum pro parte fructuum, que ad ipsum spectat, ut expresse habetur, l. fultio, §. frugibus, ff. de furtis. Quando autem dominus sibi coleret agrum, & apponeret sementem, colonus aliquo apponente indultum, pro qua acciperet quota certam fructuum, qui perciperentur, ut sepe fieri solet, quod est, conductum habere colonum pro ea mercede; tunc, si quis furetur fructus, antequam diuidantur inter dominum agris, & talem colonum, quia simpliciter quoad dominium pertinet ad dominum agris, tamen colonus ius habeat ad partem pro indiuiso eorum fructuum, merito statuerunt iura, ut in hoc euentu ad dominum agris, & non ad colonum, pertineret conditio furtiva aduersus furem, & ut colonus possit cogere dominum, ut ex fure condiceret eos fructus, & ipsi tribueret partē suam, & fortalite etiam partem penæ furti, deductis expensis. Atque hoc solum est, quod habetur, l. cum in plures, §. messem, ff. locati, in hocque solo euentu intelligo, l. 1. tit. 14. part. 7. que idem statuit, & ita consentiunt inter se iura omnia citata, que ad inuicem pugnare videbantur. Quando res erat vendita, & nondum tradita emptori, si furto auferatur absque culpa venditoris, tenetur venditor, vel agere conditione furtiva aduersus furem, furti que actione, ut emptori restituat rem & damna, & in super emolumentum penæ furti, quod fuerit conſequutus à fure, vel cedere emptori actiones ad hæc omnia, ut venditor maluerit. Ita habetur, l. eum qui, in principi. l. si vendidero, ff. de furtis, l. quod tunc, §. si res, ff. de contrahen. emp. l. si ea res, in principi. ff. de action. emp. l. 13. tit. 14. part. 7. & alij iuris. Atque, si actiones ei cedat, eo ipso competit emptori vtilis conditio furtiva, non verò dominium rei emptis, quia hoc sine traditione ei non competit. Teneatur verò venditor ad alterum illorum duorum, quoniam, cum emptor per eam emptionem non comparauerit dominium, sed adhuc perſeueret penes venditorem, neque de potestate ipsius res sit furto ablatæ, sed de potestate venditoris, solus venditor agere tunc potest aduersus furem, nisi actio res emptori cedat: cum tamen, si res sine culpa venditoris tunc periret, emptori periret, & non venditori, iuxta ea que Disputatio. 366. dicta sunt: quare interesse totum, etiam penæ furti, ac tunc debet ad emptorem, sicut & furti periculum totum ad eundem emptorem in eo euentu pertinet, atque vel agente venditore (qui expensis extrahere debe-

bit, cum in commodum solius emptoris tunc agat) ad ea omnia, vel cedente emptori actiones, ut ad ea omnia agere possit. Quando autem res culpa venditoris furto fuisse ablatæ, tunc venditor tenetur emptori de omnibus damnis, etiam lucri cessantis, ex eo furto ei subsequens, quæ ex fure non recuperaret: neque satis esset actiones ei cedere, ut constet ex l. si ea res, in principi. iunctis tribus glossis à verb. non solum. ff. de actionib. emp. Totam autem hanc doctrinam intelligo, quando ita erat venditio consummata, ut periculum rei venditæ ad emptorem spectaret, iuxta ea que Disputatio. 366. dicta sunt: quando autem non ita esset consummata, sed periculum ad venditorem attineret, iuxta ea que eidem disputationibus explanata sunt, ad venditorem pertineret agere aduersus furem, ad eumque spectaret emolumentum penæ, sicut ad ipsum solum pertinet tunc damnum totum ex eo furto. Quando solum res aliqua esset alicui promissa, etiam si promissio esset stipulatione vallata, & antea quam ei traderetur, furto esset ablatæ ex potestate promissoris, tunc ad promissorem spectaret agere aduersus furem conditione furtiva, & actione furti: satis facereque ei, cui illam promiserat, tradendo illi rem promissam, aut estimationem illius; non tamen tenetur tradere ei estimationem illius; non tamen tenetur tradere ei aliquid de penæ furti, etiā si per promissorem staret, quo minus eam illi traderet tempore congruo. Ita habetur leg. si cui ex stipulatio, & l. is cuius interest, vlt. ff. de furt. & l. 13. citata. Quando res alicui est legata, & post mortem testatoris est furto ablatæ, omnes consentiunt, competere legatario actionem furti aduersus furem ad commodam penam, quando furtum post mortem testatoris commissum fuit: nam eo ipso, quod legatarius legatum rei determinatæ in singulari sibi relictum accepit, censetur comparatè dominium illius à puncto mortis testatoris, ac proinde tale furtum commissum est aduersus ipsum, quando iam dominium eius rei comparauerat: atque, quod tunc actio furti ad ipsum spectet, habetur expresse, leg. l. dominium, ff. de furtis, & l. 13. citata. Vtrum autem ei tunc conditio furtiva competat, an vero solum rei venditatio, tanquam dominum iam tunc eius rei, & in rei defectum, actio ad estimationem illius, disputatur, l. sed nec, iuncto, §. vlt. legis antecedentis, ff. de conditio. furtiva, atque plerique affirmant, solum competere ei rei vendicationem, non verò conditionem furtivam, ducti, l. sed nec citata: Ego vero contrarium existimo esse verum, nempe competere ei, etiam conditionem furtivam ad interesse, & ad damna omnia, ut postulat natura ipsa rei, eo quod furtum commissum sit post comparatum ab eo legatario dominium eius rei, & censentur videtur, l. 13. citata, ut ibi Gregor. Lopez. expendit: neque refragatur, l. sed nec, citata, iuncto, §. vlt. legis antecedentis. Ibi enim solum est sermo de furto rei testatoris, commissio ante ipsius mortem, definiturque, conditionem furtivam aduersus furem circa eam rem competere testatori, & hæredibus illius, post eius mortem, si res ad ipsos spectet, eo quod representent personam defuncti, actionesque actiue, & passiuæ, defuncti ad eos pertineant: non verò competere illis, ad quos tranſiit dominium illius rei facti testatoris, etiam si institutione legati tranſeat ad legatarium, sed his tantum competere rei vendicationem. Atque tunc arbitror, quamvis legatario solum competat venditatio eius rei furto ablatæ, si tamen testatori aliquid damnum furti sequitur ex eo furto, puta fructuum, aut alius, si illud expresse aut tacite non remissit furti, postea heredes, tanquam successores defuncti in omni actionibus, que ei cōpetebant, agere aduersus furem, ad eos

omnes fructus ac damna, ad ipsos loco defuncti at-

- 19 Illud est observandum circa haec tenus dicta tota hac disputatione, quamvis actio bonorum raptorum regulariter solum concedatur ijs, quibus iur-...

19 Illud addo, quando in rapina rei, de potestate eius, qui illam tenet, iniuria aliqua personalis inter-

D I S P U T . 697

De damno iniuste indebite dato

S U M M A R I U M

- 1 Damnum in rebus externis indebitum, hoc est, culpa saltem iuridica datum, ex qua illud datur tenetur, quod...

miat in eo dando cuius am, tunc, nec in afor illud re-

- 11 Damnum datum ex militum exercitio valde pericu-...

721 Tract. II

- 28 Damnum si idcirco ex animalibus sequatur, quod quis...

722 Disp. 697

- 41 Damnum datum ex co sequitur, quod quis animalia aliena...

723

- 42 Irregularitatem interque incurrit, si unus lethaliter...